

ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника»

Кафедра соціальної психології

“ЗАТВЕРДЖУЮ”
Проректор (заступник директора)
з навчальної роботи

“ _____ ” _____ 20__ року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

О 26 «ЮРИДИЧНА ПСИХОЛОГІЯ»
(шифр і назва навчальної дисципліни)

за освітньо-професійною програмою «**Психологія**»

Перший (бакалаврський) освітній рівень

Галузі знань 05 Соціальні та поведінкові науки
(шифр і назва напрямку)

Спеціальності 053 Психологія
(шифр і назва спеціальності)

Філософський факультет

Робоча програма з «Юридичної психології» для студентів спеціальності 053
Психологія. „ ” 2017 р. – с.

Розробник: Куравська Надія Володимирівна, доцент кафедри соціальної психології,
кандидат психологічних наук, доцент.

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри соціальної психології.
Протокол від “ ” 201 р. № .

Завідувач кафедри
соціальної психології _____ (професор Заграй Л.Д.)
(підпис)

(прізвище та ініціали)
“ ” _____ 20__ р.

Схвалено методичною комісією філософського факультету.

Протокол від “ ” _____ 20__ р. № ____

“ ” _____ 20__ р.

Голова _____
(підпис) (прізвище та ініціали)

© _____, 20__ рік
© _____, 20__ рік

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів ЄКТС – 3,0	Галузь знань: 05 Соціальні та поведінкові науки (шифр і назва)	Обов'язкова	
	(шифр і назва)		
Модулів – 1	Спеціальність (професійне спрямування): 053 Психологія	Рік підготовки:	
Змістових модулів – 2		4-й	4-й
Індивідуальне науково-дослідне завдання _____ _____ (назва)		Семестр	
Загальна кількість годин - 90		7-й	7-й
Тижневих годин для денної форми навчання: 9 аудиторних – 3 самостійної роботи студента – 6 мова навчання: українська	Освітній рівень: перший (бакалаврський)	Лекції	
		12 год.	10 год.
		Практичні, семінарські	
		18 год.	4 год.
		Лабораторні	
		-- год.	-- год.
		Самостійна робота	
		60 год.	76 год.
Індивідуальні завдання: -- год.			
Вид контролю: екзамен			

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної і індивідуальної роботи становить:

для денної форми навчання – 33%:67%

для заочної форми навчання – 16%:84%

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета навчальної дисципліни - ознайомити студентів із психологічними закономірностями системи «людина-право»; із специфікою правовідносин у кримінальному та цивільному процесах; із функціями та обов'язками психолога, який працює у сфері юриспруденції. Сформувати у них досвід практичного застосування психолого-правових знань у повсякденному житті та в майбутній професійній діяльності.

Завдання навчальної дисципліни – на основі отриманих знань з юридичної психології сформувати у студентів уміння аналізувати психічні явища і закономірності, які виникають у тих сферах діяльності, що регулюються нормами права.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен

знати:

- предмет і завдання курсу, його категоріальний апарат;
- головні положення методології юридичної психології (закони, принципи, методи тощо);
- історію розвитку юридичної психології як науки;
- особливості вітчизняних наукових досліджень у галузі юридичної психології;
- головні проблеми правової психології;
- форми використання психологічних знань в юриспруденції;
- психологію юристів та їх головних процесуальних дій (зокрема, психологію огляду місця події, психологію проведення обшуку, психологію впізнавального процесу та проведення слідчих експериментів, психологію допиту);
- сутність організації та проведення судово-психологічних експертиз у кримінальному та цивільному процесах.

вміти:

- аналізувати і узагальнювати прослуханий та прочитаний матеріал з проблем юридичної психології; використовувати теоретичні знання на практиці та в майбутній професійній діяльності;
- самостійно визначати психолого-правовий характер соціальних явищ та процесів; проводити психологічний аналіз юридично значущих ситуацій у своєму житті та у житті своїх майбутніх клієнтів;
- прогнозувати ефективність, а при потребі – й надавати допомогу у процесі правової соціалізації різних верств населення;
- організовувати судово-психологічні експертизи в кримінальному та цивільному процесах;
- надавати психологічну допомогу юристам з питань, що виникають у їхній професійній діяльності.
- визначати психологічну готовність людей до майбутньої професійної (юридичної) діяльності;
- за умови роботи психологом в органах внутрішніх справ – здійснювати професійний відбір кадрів для юридичної діяльності;
- складати психограми суб'єктів юридичної діяльності.

Загальні компетентності:

здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу;
здатність застосовувати набуті знання у практичних ситуаціях професійної діяльності;
здатність бути критичним і самокритичним;
навички міжособистісної взаємодії, здатність працювати в команді;
здатність діяти соціально відповідально та свідомо.

Спеціальні компетентності:

здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми у різних сферах діяльності психолога, що передбачає застосування теорій та методів психологічної науки і характеризується комплексністю та невизначеністю умов.
здатність і готовність аналізувати та моделювати психологічні феномени та їх динаміку.
здатність і готовність аналітично прогнозувати тенденції розвитку напрямів, галузей, складових психологічної науки і практики, своєї сфери професійної компетентності та об'єктів професійної діяльності.
здатність і готовність здійснювати перевірку, зокрема експертну, психологічної достовірності фактів, ситуацій, подій, інформаційних повідомлень та їх джерел.
здатність і готовність добирати й застосовувати валідний та надійний психодіагностичний інструментарій.
здатність і готовність мислити критично, системно і саногенно; розуміння основних теоретичних понять, термінів, законів та закономірностей психологічної науки.
знання юридичних та морально-етичних нормативно регулятивних засад професійної діяльності психолога і готовність неухильно дотримуватись їх.
професійне володіння соціально-психологічними механізмами взаєморозуміння та взаємовпливу і здатність ефективно застосовувати їх у професійному спілкуванні.

Структурно-логічне місце юридичної психології в навчальному процесі підготовки фахівців

Перелік дисциплін, на які безпосередньо спирається вивчення юридичної психології	Перелік дисциплін, вивчення яких безпосередньо спирається на юридичну психологію
Загальна психологія, соціальна психологія, вікова та педагогічна психологія, психологія праці	Криміналістика, кримінологія, цивільне і кримінальне право та процес, судова психіатрія
Філософія, соціологія	Юридична деонтологія
Правознавство	Соціальна педагогіка; психологія девіантної поведінки

3. Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. ВСТУП ДО ЮРИДИЧНОЇ ПСИХОЛОГІЇ

Тема 1. Юридична психологія в системі наукового знання

Об'єкт і предмет юридичної психології, рівні інтеграції юриспруденції та психології, система юридичної психології (історичний аналіз систем К.Платонова, А.Дулова; сучасні системи М.Єнікєєва, В.Васильєва, М.Костицького), завдання юридичної психології на сучасному етапі розвитку науки, головні напрями юридичної психології як прикладної галузі психологічної науки.

Принципи юридичної психології як синтез принципів психології (принцип розвитку, принцип єдності свідомості та діяльності, принцип системності, принцип активності, принцип об'єктивності) та права (принцип гуманізму, принцип рівноправності, принцип

рівності, принцип справедливості, принцип людяності). Категоріальний апарат юридичної психології.

Зв'язок юридичної психології з іншими науками (філософією, соціологією, педагогікою, медициною) та окремими галузями психології (загальною, соціальною, віковою, педагогічною психологією, патопсихологією, психологією праці та інженерною психологією, психодіагностикою), а також з кримінальним та цивільним правом і процесом, криміналістикою і криминологією тощо.

Методологічні засади юридичної психології. Класифікація та характеристика методів юридичної психології: методи наукового дослідження і методи психологічного впливу на особистість.

Тема 2. Історія розвитку юридичної психології

Етапи розвитку юридичної психології як науки: рання історія юридичної психології (описовий і порівняльно-аналітичний етапи), сучасний розвиток юридичної психології, починаючи з ХХ ст. (природничо-науковий і сучасний етапи).

Головні риси та провідні тенденції ранньої історії юридичної психології (застосування психологічних знань з метою забезпечення ефективності правосуддя в античному та середньовічному світі, в епоху Ренесансу; антропологічна школа криминології Ч.Ломброзо тощо).

Характерні особливості розвитку юридичної психології ХХ ст. (початок експериментальних досліджень, період використання навіювання та гіпнозу для встановлення достовірності версій слідства, використання методів експериментальної психології для викриття злочинців і розслідування злочинів (асоціативний експеримент О.Лурія, поліграф або детектор брехні); занепад юридичної психології в 20-30-х рр. та її відродження, починаючи з 1965 р.

Дослідження сучасних вчених у галузі юридичної психології.

Тема 3. Головні проблеми правової психології

Поняття правової психології, її головні проблеми. Правова культура і поведінка. Психологічний зміст права, його зв'язок із мораллю та релігією. Поняття правотворчості. Соціалізація особистості як основа соціально адаптованої поведінки. Стадії (дотрудова, трудова, післятрудова), сфери (діяльність, спілкування, самосвідомість) та сторони (змістовна, функціональна) соціалізації. Правова соціалізація як включення в ціннісно-нормативну систему особистості тих цінностей, що оберігаються правом. Проблематика сучасного процесу правової соціалізації. Процеси десоціалізації та ресоціалізації.

Правосвідомість. Види правосвідомості (суспільна, групова, індивідуальна). Сторони правосвідомості (пізнавальна, оціночна, регулятивна).

Нормативна поведінка, її види (правовиконавча, правослухняна, законотворча) та особливості. Взаємозв'язок видів нормативної поведінки із рівнями розвитку правосвідомості людини. Відхильна поведінка, її види та причини виникнення.

Право як чинник соціальної регуляції. Проблеми правової переорієнтації в перехідному періоді розвитку суспільства.

Тема 4. Психологія юридичної діяльності

Види та структура юридичної діяльності. Психологічні особливості головних структурних компонентів юридичної діяльності: пізнавального, комунікативного, конструктивного, організаторського. Профілактична та посвідчувальна діяльність.

Психологічна структура особистості, професійно значущі якості юриста. Головні чинники професійної придатності до юридичної діяльності. Психограми працівників правоохоронних органів.

Професійний відбір і психологічна готовність до юридичної діяльності. Прогнозування індивідуальної успішності професійної діяльності юриста. Поняття

професійної надійності. Зовнішні та внутрішні критерії професійної придатності осіб до юридичної діяльності. Професійна деформація та професійне вигорання в юридичній діяльності.

Змістовий модуль 2. СУДОВА ПСИХОЛОГІЯ

Тема 5. Психологія оперативно-розшукової діяльності

Психологічні особливості оперативно-розшукової діяльності (конспіративний характер діяльності, відсутність колективної праці та делегування повноважень, активна протидія злочинного середовища, “усічений” характер діяльності тощо).

Психологічне напруження як постійний супроводжуючий чинник оперативно-розшукової діяльності. Рівні психологічного напруження (оптимальне, надмірне, недостатне). Зовнішні чинники, що породжують напруження (постійні: необхідність дотримуватись вимог конспірації; періодичні: відсутність нормативної врегульованості діяльності; короткочасні: циклічний характер діяльності, при якому напруження зростає перед виконанням завдання і знижується до моменту його завершення).

Професійно значущі якості оперативного працівника.

Використання психологічних знань в процесі розкриття злочинів. Психологічна консультація та залучення штатного фахівця-психолога як форми використання психологічних знань при розкритті злочинів. Головні питання, з приводу яких надається психологічна консультація. Особливості діяльності штатного фахівця-психолога (психологічна допомога юристам, психотерапія, психокорекція, а також залучення психолога до різних процесуальних дій: огляд місця події, проведення обшуку, пред’явлення для впізнання, допит, слідчий експеримент).

Тема 6. Психологія професійних дій слідчого

Психологічні особливості діяльності слідчого. Професіограма і психограма слідчого.

Психологія огляду місця події. Місце події як джерело інформації про психологічні особливості злочинця. Сліди злочину (матеріальні та ідеальні; сліди на місці події, сліди на потерпілому, сліди на злочинцю, психічні сліди). Інценування на місці злочину, методи їх розпізнання. Встановлення за матеріальними слідами структури злочинної поведінки, суб’єктивної сторони злочину, психологічних особливостей злочинця.

Особливості психічної діяльності слідчого при огляді місця події. Психологічні прийоми, що підвищують результативність і якість слідчого огляду.

Види версій слідства (загальні та часткові, первинні та наступні, специфічні та типові). Етапи моделювання версій.

Психологія проведення обшуку. Психологічні особливості пошукової діяльності слідчого під час обшуку. Пошукова домінанта. Психологічні прийоми активізації мисленнєвої діяльності слідчого і нейтралізації впливу негативних чинників на його психіку під час обшуку.

Психологічні особливості особи, яку обшуковують. Психологічні чинники, що впливають на вибір способів приховування об’єктів. Аналіз поведінки обшукуваної особи. Методи перевірки її мимовільних реакцій. Тактики поведінки особи, в якій проводять обшук.

Психологія пред’явлення для впізнання. Психологічні особливості сприймання людини. Етапи впізнавального процесу (етап попереднього сприймання об’єкта майбутнім суб’єктом впізнання; етап співставлення запропонованих об’єктів з образом, закріпленим у пам’яті людини, яка впізнає; етап оцінки результатів впізнання слідчим чи судом). Чинники, що впливають на засвоєння перцептивного образу об’єкта. Види впізнання (симультанне і сукцесивне). Психологічна природа помилок, що допускаються при впізнанні.

Психологічні особливості проведення слідчого експерименту. Види слідчих експериментів. Перевірка психологічних особливостей, властивостей особистості, її здібностей, умінь і навичок. Перевірка свідчень на місці події як спосіб активізації пам’яті

учасників кримінального процесу. Підстави для проведення перевірки свідчень на місці події.

Тема 7. Психологія допиту. Безконфліктний допит.

Загальні соціально-психологічні умови проведення допиту. Етапи проведення допиту (підготовчий, власне допит, заключний). Методи збору слідчим інформації про допитуваного. Психологічні прийоми організації та проведення допиту (способи виклику на допит, просторова організація спілкування під час допиту).

Психологічні особливості допиту в неконфліктній ситуації. Поняття психологічного контакту при допиті. Закономірності отримання, опрацювання і процесуального закріплення інформації слідчим. Види і прийоми допиту в неконфліктній ситуації. Види питань (доповнюючі, уточнюючі, нагадуючі), особливості їх впливу на психіку допитуваного. Прийоми активізації пам'яті допитуваного під час допиту.

Психологічні особливості допиту потерпілого. Вплив психічного стану потерпілого на його показання. Мотиви неправдивих показань потерпілого.

Психологічні особливості допиту неповнолітніх. Процесуальні правила допиту неповнолітніх. Підготовка до допиту неповнолітніх та врахування на допиті вікових особливостей дітей. Продуктивність давання показань неповнолітніми.

Тема 8. Психологія допиту. Конфліктний допит.

Психологічні особливості допиту в конфліктній ситуації. Психологічна природа міжособистісних конфліктів. Мотиви неправдивих показань. Мотиви самообмови.

Психологія неправдивих показань. Види неправдивих показань (показання, які повністю складаються з вимислу; показання, які частково містять неправдиві твердження, котрі або приховують, або доповнюють правду). Прояви вербальної поведінки при неправдивих показаннях та їх психологічне пояснення і оцінка слідчим. Невербальні прояви, що свідчать про неправдиву інформацію. Прийоми і методи викриття неправдивих показань (метод розгортання обману, метод повторного допиту, методи, які створюють викривлене уявлення про обізнаність слідчого, метод постановки непрямих запитань, метод демонстрування доказів, що викривають допитуваного, методи використання позитивних якостей і "слабких" сторін допитуваного, метод групового допиту, метод допиту віч-на-віч).

Психологія допиту віч-на-віч. Характерні особливості допиту віч-на-віч. Просторова організація учасників допиту. Використання характерологічних особливостей особистості допитуваних під час допиту. Прогнозування наслідків допиту віч-на-віч.

4. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин											
	денна форма						заочна форма					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
		л	п	лаб	інд	с.р.		л	п	лаб	інд	с.р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Модуль 1												
Змістовий модуль 1. Вступ до юридичної психології												
Тема 1.Юридична психологія в системі наукового знання	7	2	2			3	4	2				2
Тема 2. Історія розвитку юридичної	10		2			8	10					10

психології												
Тема 3. Головні проблеми правової психології	9	2	2			5	15		2			13
Тема 4. Психологія юридичної діяльності	8	2	2			4	7	2				5
Разом за змістовим модулем 1	34	6	8			20	36	4	2			30
Змістовий модуль 2. Судова психологія												
Тема 5. Психологія оперативно-розшукової діяльності	14		2			12	18		2			16
Тема 6. Психологія професійних дій слідчого	12	2	2			8	17	2				15
Тема 7. Психологія допиту. Безконфліктний допит.	6	2	2			2	7	2				5
Тема 8. Психологія допиту. Конфліктний допит.	10	2	2			6	12	2				10
Контрольна робота	14		2			12	-	-	-			-
Разом за змістовим модулем 2	56	6	10			40	54	6	2			46
Усього годин	90	12	18			60	90	10	4			76

5. Теми семінарських занять
Денна форма навчання

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
	Змістовий модуль 1. Вступ до юридичної психології	
1.	Теоретико-методологічні засади юридичної психології	2
2.	Історія розвитку юридичної психології	2
3.	Формування правосвідомості особистості: труднощі та сучасні перспективи	2
4.	Професійна деформація в юридичній діяльності	2
	Змістовий модуль 2. Судова психологія	
5.	Психологія оперативно-розшукової діяльності	2

6.	Психологічний супровід професійних дій слідчого	2
7.	Психологічне підґрунтя допиту	2
8.	Прояви неправдивих показань на допиті та прийоми їх викриття	2
9.	Контрольна робота	2

Заочна форма навчання

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
	Змістовий модуль 1. Вступ до юридичної психології	
1.	Головні проблеми правової психології	2
2.	Психологія оперативно-розшукової діяльності	2

6. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1		
2		

7. Теми лабораторних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1		
2		

8. Самостійна робота

Денна форма навчання

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
	Змістовий модуль 1. Вступ до юридичної психології	
1.	До теми «Юридична психологія в системі наукового знання»: - самостійне вивчення питання «Зв'язок юридичної психології з іншими науками»; - підготовка до розв'язання тестів	3
2.	До теми «Історія розвитку юридичної психології»: - самостійне вивчення теми за такими питаннями: 1. Рання історія розвитку юридичної психології: а) характеристика описового етапу б) порівняльно-аналітичний етап. 2. Історія розвитку юридичної психології ХХ століття та сучасності: а) природничо-науковий етап	8

	б) сучасний етап.	
3.	До теми «Головні проблеми правової психології»: - конспектування наукових статей: Куравська Н.В. Психологічний зміст права // Збірник наукових праць: філософія, соціологія, психологія. – Івано-Франківськ: Вид-во Прикарпатського національного університету ім.В.Стефаника, 2012.-Вип. 17.-Ч.2.-С.263-271. - Оверченко А.І. Методика дослідження психологічних особливостей правосвідомості підлітків // Практична психологія та соціальна робота.-№5, 2011.-С.21-30; - підготовка рефератів на тему «Виникнення та трансформація права в історії розвитку людства»; - виконання домашнього завдання: самостійно виділити і обґрунтувати проблеми сучасної правової соціалізації в Україні; - підготовка до розв'язання тестів	5
4.	До теми «Психологія юридичної діяльності»: - конспектування наукових статей: Медведев В.С. Практична психологія в органах внутрішніх справ України. Сьогодення та перспективи // Практична психологія та соціальна робота.-2002.-№4.-С.47-49; - Самикіна Н., Сулицький В. Синдром вигорання у працівників пенітенціарної системи // Соціальна психологія, 2004, №4 (6).- С.43-48; - виконання домашнього завдання: скласти психограму суб'єкта юридичної діяльності (на вибір студента) та зробити підбір методик для діагностики рівня розвитку вказаних у психограмі якостей	4
Змістовий модуль 2. Судова психологія		
5.	До теми «Психологія оперативно-розшукової діяльності»: - самостійне вивчення теми за наступним планом: 1. Психологічні особливості діяльності по розкриттю злочинів. 2. Психологічне забезпечення оперативно-розшукової діяльності. 3. Психологічне напруження як супроводжуючий чинник діяльності по розкриттю злочинів. 4. Психологічна характеристика екстремальних ситуацій в оперативно-розшуковій діяльності. - конспектування наукових статей: Самара О. Копінг-стратегії в умовах професійної діяльності підвищеної напруженості // Соціальна психологія.-№5,2009.- С.110-117; - підготовка до розв'язання тестів	12

6.	До теми «Психологія професійних дій слідчого»: - доопрацювання теоретичних основ лекційного матеріалу; - виконання домашнього завдання: описати залежність тактик поведінки людей при різних слідчих діях від їхніх індивідуально-психологічних особливостей (на основі знань із загальної, соціальної, диференціальної психологій, психології конфлікту); - написання реферату на тему: «Вплив психологічних особливостей підозрюваного на вибір ним місць схованок речових доказів»; - підготовка до розв'язання тестів	8
7.	До теми «Психологія допиту. Безконфліктний допит»: - доопрацювання теоретичних основ лекційного матеріалу	2
8.	До теми «Психологія допиту. Конфліктний допит»: - опрацювати додаткову літературу: Екман П. Психологія лжи. – СПб., 2000; - повторити тему із соціальної психології «Невербальна комунікація» (Пиз А. Язык телодвижений. СПб., 2000); - підготовка до розв'язання тестів	6
9.	Підготовка до контрольної роботи	12
	Разом	60

Заочна форма навчання

№	Назва теми	К-сть год.
	Змістовий модуль 1. Вступ до юридичної психології	
1.	До теми «Юридична психологія в системі наукового знання»: - самостійне вивчення питання «Зв'язок юридичної психології з іншими науками»	2
2.	До теми «Історія розвитку юридичної психології»: - самостійне вивчення теми за такими питаннями: 1. Рання історія розвитку юридичної психології: а) характеристика описового етапу б) порівняльно-аналітичний етап. 2. Історія розвитку юридичної психології ХХ століття та сучасності: а) природничо-науковий етап б) сучасний етап.	10

3.	До теми «Головні проблеми правової психології»: - самостійне опрацювання теми з такими питаннями: 1. Поняття правової психології. 2. Актуальні завдання правової психології. 3. Правова соціалізація і нормативна поведінка. 4. Поняття, види та сторони правосвідомості. - конспектування наукових статей: Куравська Н.В. Психологічний зміст права // Збірник наукових праць: філософія, соціологія, психологія. – Івано-Франківськ: Вид-во Прикарпатського національного університету ім.В.Стефаника, 2012.-Вип. 17.-Ч.2.-С.263-271. Оверченко А.І. Методика дослідження психологічних особливостей правосвідомості підлітків // Практична психологія та соціальна робота.-№5, 2011.-С.21-30; - підготовка рефератів на тему «Виникнення та трансформація права в історії розвитку людства»; - виконання домашнього завдання: самостійно виділити і обґрунтувати проблеми сучасної правової соціалізації в Україні; - підготовка до розв’язання тестів	13
4.	До теми «Психологія юридичної діяльності»: - конспектування наукових статей: Медведев В.С. Практична психологія в органах внутрішніх справ України. Сьогодні та перспективи // Практична психологія та соціальна робота.-2002.-№4.-С.47-49; Самикіна Н., Сулицький В. Синдром вигоряння у працівників пенітенціарної системи // Соціальна психологія, 2004, №4 (6).- С.43-48; - виконання домашнього завдання: скласти психограму суб’єкта юридичної діяльності (на вибір студента) та зробити підбір методик для діагностики рівня розвитку вказаних у психограмі якостей	5
Змістовий модуль 2. Судова психологія		
5.	До теми «Психологія оперативно-розшукової діяльності»: - самостійне вивчення теми за наступним планом: 1. Психологічні особливості діяльності по розкриттю злочинів. 2. Психологічне забезпечення оперативно-розшукової діяльності. 3. Психологічне напруження як супроводжуючий чинник діяльності по розкриттю злочинів. 4. Психологічна характеристика екстремальних ситуацій в оперативно-розшуковій діяльності. - конспектування наукових статей: Самара О. Копінг-стратегії в умовах професійної діяльності підвищеної напруженості // Соціальна психологія.-№5,2009.- С.110-117; - підготовка до розв’язання тестів	16

6.	До теми «Психологія професійних дій слідчого»: - доопрацювання теоретичних основ лекційного матеріалу; - виконання домашнього завдання: описати залежність тактик поведінки людей при різних слідчих діях від їхніх індивідуально-психологічних особливостей (на основі знань із загальної, соціальної, диференціальної психологій, психології конфлікту); - написання реферату на тему: «Вплив психологічних особливостей підозрюваного на вибір ним місць схованок речових доказів»; - підготовка до розв'язання тестів	15
7.	До теми «Психологія допиту. Безконфліктний допит»: - доопрацювання теоретичних основ лекційного матеріалу	5
8.	До теми «Психологія допиту. Конфліктний допит»: - опрацювати додаткову літературу: Экман П. Психология лжи. – СПб., 2000; - повторити тему із соціальної психології «Невербальна комунікація» (Пиз А. Язык телодвижений. СПб., 2000); - підготовка до розв'язання тестів	10
	Разом	76

9. Індивідуальні завдання

Навчальним планом не передбачено.

10. Методи навчання

З метою активізації навчально-пізнавальної діяльності студентів при вивченні юридичної психології використовуються такі навчальні технології, як постановка проблемних питань на лекціях, проведення проблемних лекцій (наприклад, по темі «Головні проблеми правової психології»); використання даних статистики для підтвердження теоретичного матеріалу (особливо у всіх темах змістового модуля №2 «Судова психологія»); наведення прикладів з життя тощо. На семінарських заняттях використовуються такі навчальні технології, як презентації самостійно виконаних завдань (наприклад, психограм суб'єктів юридичної діяльності), проведення семінарів-дискусій (по темі «Психологія юридичної діяльності»).

11. Методи контролю

За час вивчення юридичної психології студенти отримують поточні оцінки за усні відповіді на семінарських заняттях, за написання тестових завдань, а також за написання підсумкової контрольної роботи по цілому курсу навчальної дисципліни.

Питання для самоконтролю студентів

1. Які рівні інтеграції юридичних і психологічних знань ви знаєте?
2. Назвіть головні напрями юридичної психології.
3. Хто був засновником антропологічної школи в кримінології і які головні ідеї цієї школи?
4. Із прізвиськом якого вченого пов'язують початок проведення експериментальних досліджень в юридичній психології? В чому полягала суть цих досліджень?
5. Назвіть актуальні завдання правової психології.
6. Чому профілактична та посвідчувальна діяльність належать до допоміжних

компонентів структури юридичної діяльності?

7. Які фактори психологічної придатності людини до юридичної діяльності ви знаєте?
8. В чому проявляється професійна деформація та професійне вигорання в юридичній діяльності?
9. Назвіть методи впливу на об'єктів юридичної діяльності (за М.Костицьким).
10. У чому полягає специфіка психологічної консультації в діяльності по розкриттю злочинів?
11. Які особливості психічної діяльності слідчого при огляді місця події ви можете назвати?
12. Як індивідуально-психологічні особливості обшукуваного позначаються на виборі ним тактики своєї поведінки при обшуку?
13. В чому полягає різниця між симультанним та сукцесивним впізнанням?
14. Які види організації проксеміки при проведенні допиту вам відомі? В чому криється їх психологічна суть?
15. Назвіть вербальні і невербальні прояви лжесвідчень.

Зразки завдань для написання підсумкової контрольної роботи з юридичної психології

Варіант 1

1. Об'єкт, предмет, система та завдання юридичної психології.
2. Способи приховування злочинів.
3. Психологічна оцінка придатності людини до юридичної діяльності.
4. Правосвідомість – це .....
5. Правова психологія досліджує:
  - а) психологічні аспекти правопорушень
  - б) критерії професійної придатності до юридичної діяльності
  - в) психологічний зміст права
  - г) психологічні виявлення людини, що не виходять за межі норми

Варіант 2

1. Напрямки юридичної психології.
2. Принципи застосування психологічного впливу в юридичній практиці.
3. Психологічна характеристик підготовчого етапу допиту.
4. Нормативна поведінка – це .....
5. Ресоціалізація – це:
  - а) порушення процесу засвоєння правових норм
  - б) негативні зміни ціннісно-нормативної системи людини
  - в) відновлення порушених особистісних рис і якостей за допомогою повторної соціалізації
  - г) всі відповіді правильні

Варіант 3

1. Система юридичної психології (за М.Єнікєєвим). Головні категорії юридичної психології.
2. Психологія допиту потерпілого.
3. Психологічні особливості юридичної діяльності.
4. Правова соціалізація – це .....
5. Чим у психологічному плані обшук відрізняється від огляду місця події?
  - а) обшук потребує наявності криміналістичної спостережливості
  - б) обшук потребує документальної фіксації інформації
  - в) обшук відбувається в присутності підозрюваних осіб
  - г) всі відповіді правильні

Орієнтовний перелік питань до екзамену з юридичної психології

1. Юриспруденція і психологія: проблема взаємодії.
2. Поняття юридичної психології як науки, її об'єкт та предмет.
3. Головні напрями юридичної психології.
4. Структура юридичної психології, її завдання.

5. Принципи та категорії юридичної психології.
6. Зв'язок юридичної психології з іншими науками.
7. Методологія юридичної психології.
8. Характеристика методів юридичної психології.
9. Рання історія юридичної психології: описовий етап.
10. Рання історія юридичної психології: порівняльно-аналітичний етап.
11. Природничо-науковий етап у розвитку юридичної психології.
12. Розвиток юридичної психології на сучасному етапі.
13. Поняття правової психології.
14. Актуальні завдання правової психології.
15. Психологія правотворчості.
16. Правова соціалізація і нормативна поведінка.
17. Поняття, види та сторони правосвідомості.
16. Загальна психологічна характеристика юридичної діяльності.
17. Головні компоненти структури юридичної діяльності.
18. Сутність пізнавального аспекту в юридичній діяльності.
19. Сутність конструктивного аспекту в юридичній діяльності.
20. Сутність комунікативного аспекту в юридичній діяльності.
21. Сутність організаторського аспекту в юридичній діяльності.
22. Профілактична та посвідчувальна діяльність як допоміжні компоненти юридичної діяльності.
23. Психологічні особливості юридичної діяльності.
24. Функції психолога в ОВС України.
25. Психологічна оцінка придатності людини до юридичної діяльності.
26. Професійна деформація та професійне вигорання в юридичній діяльності.
27. Психологічні особливості діяльності по розкриттю злочинів.
28. Психологічне забезпечення оперативно-розшукової діяльності.
29. Психологічне напруження як супроводжуючий чинник діяльності по розкриттю злочинів.
30. Психологічна характеристика екстремальних ситуацій в оперативно-розшуковій діяльності.
31. Психологічна консультація в діяльності по розкриттю злочинів.
32. Участь фахівця-психолога в діяльності по розкриттю злочинів.
33. Психологія огляду місця події.
34. Класифікація слідів злочину. Психічні сліди.
35. Способи приховування злочину.
36. Особливості психічної діяльності слідчого при огляді місця події.
37. Види версій слідства та етапи їх моделювання.
38. Психологія проведення обшуку.
39. Психологія обшукуваного.
40. Психологія слідчого під час обшуку.
41. Психологія пред'явлення для впізнання.
42. Види впізнавального процесу.
43. Види слідчих експериментів та психологічні особливості їх проведення.
44. Перевірка показань на місці події: психологічні особливості, завдання, принципи.
45. Загальне психологічне забезпечення процедури проведення допиту.
46. Психологічна характеристика підготовчого етапу допиту.
47. Психологічна характеристика другого етапу допиту – безпосередньо допит.
48. Психологічна характеристика заключного етапу допиту.
49. Психологічні особливості допиту в ситуації вільної розповіді свідка.
50. Допит в ситуації байдужого ставлення свідка.
51. Психологія допиту потерпілого.
52. Психологія лжесвідчень: види неправдивих показань.

53. Мотиви неправдивих показань.
54. Вербальні і невербальні прояви лжесвідчень.
55. Відмінності поведінки винних і невинних осіб на допиті.
56. Методи і прийоми викриття неправдивих показань.
57. Психологія допиту віч-на-віч.
58. Психологічні особливості допиту неповнолітніх.

Критерії оцінювання знань студентів

В основу системи оцінювання знань студентів по навчальній дисципліні «Юридична психологія» закладені наступні критерії:

- 1) повнота знань – вичерпна достатність у відтворенні інформації щодо змісту навчальної дисципліни;
- 2) адекватність знань – їх правильність, відповідність теоретико-методологічним основам юридичної психології;
- 3) усвідомленість (осмисленість) знань – розуміння смислу інформації по навчальній дисципліні та вміння його вербалізувати.

Виходячи з цього, оцінка **«відмінно»** ставиться за наявність у студента вичерпних і правильних знань щодо головних проблем юридичної психології, розгляду яких були присвячені лекційні та семінарські заняття. При цьому знання повинні бути осмисленими, що проявляється у повноті та адекватності їх пояснення.

Оцінка **«добре»** ставиться за наявність у студента знань щодо більшості тем по юридичній психології, які передбачені навчальною програмою. При цьому знання характеризуються адекватністю, але є частково усвідомленими (студент по формі відповідає правильно, а пояснити смисл може не завжди).

Оцінка **«задовільно»** ставиться за наявність у студента фрагментарних знань з юридичної психології, які при цьому не завжди точно ним розуміються і не достатньо повно вербалізуються.

Оцінка **«незадовільно»** ставиться за відсутність у студента знань щодо головних проблем юридичної психології або ж за наявність часткових знань, які він неправильно розуміє і неправильно трактує.

12. Розподіл балів, які отримують студенти

Модуль I									екзамен	сума
навчальна (аудиторна) робота										
змістовий модуль 1				змістовий модуль 2						
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7-8	к. р.	сума		
5б.- тест	5б.- тест	5б.- рефе- рат 5б. – есе	5б.- психо грама	5б.- тест	5б.- рефе- рат	5б.- тест	10б. (по 0,25б. за кожну прав. в-дь)	50	50	100

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
80 – 89	B	добре	
70 – 79	C		
60 – 69	D	задовільно	
50 – 59	E		
26 – 49	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-25	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

13. Методичне забезпечення

1. Опорні конспекти лекцій.
2. Текстові та електронні варіанти тестів для поточного контролю знань.
3. Методичні рекомендації до вивчення курсу «Юридична психологія».

14. Рекомендована література

№ з/п	Автор (автори)	Назва	Видавництво, рік	К-сть екз.

Основна література

1.	Коновалова В.О., Шепітько В.Ю.	Юридична психологія: Підручник	Х.,2008	
2.	Казміренко Л.І., Моїсєєв Є.М.	Юридична психологія: Підручник	К.,2007	
3.	Еникеев М.И.	Юридическая психология	Москва,2002	
4.	Бочелюк В.Й.	Юридична психологія: Навч.посібник	К.,2010	

Додаткова література

1.	Сабуров А.С.	Юридична психологія	Київ, 2003	
2.	Экман П.	Психология лжи	СПб., 2000	
3.	Пиз А.	Язык телодвижений	СПб., 2000	